

'Odysseus Niemand'

Odysseus Niemand

Bijna 3.000 jaar geleden schreef Homerus de Illias, het verhaal over de listige Griekse aanvoerder Odysseus, die een gigantisch houten paard liet bouwen en op die manier na tien jaar vechten de Trojaanse oorlog won.

Daarna schreef Homerus het epische verhaal Odyssee, over de terugreis van de Griekse held die tien jaar zou duren. Dit epos omvat 24 gezangen waarvan zang 9 (“Niemand”) vermoedelijk een van de meest bekende is. De zang met de Cycloop is mythisch, heldhaftig en vermakelijk. Odysseus vertelt hoe hij in zijn gevecht met de afzichtelijke reus zichzelf herleidt tot ‘niemand’ en zo kan ontsnappen.

Stefan Perceval kruipt in de huid van Odysseus en vertelt het verhaal als een zaterdagavondfilm. Terwijl hij tegelijkertijd aarzelt omwille van de triestheid van zijn lot: een zwerver die na een veel te lange oorlog de veel te lange weg naar huis zoekt.

“In hem zit het leven van zo velen en dat maakt hem heel herkenbaar.”

De negende zang uit Homeros’ klassieker was een onderdeel van de volledige, drie dagen durende theatermarathon ‘Odysseus. Een zwerver komt thuis’ die op 2 februari 2017 in première ging bij KVS Brussel in een regie van Michael De Cock. De vertaling is gemaakt door Patrick Lateur.

Stefan Perceval herwerkte deze versie samen met de **Hartenspelers** van HETGEVOLG tot een nieuw verhaal.

Productie: HETGEVOLG

Over deze lesmap

In deze lesmap vindt u informatie over de voorstelling, informatie over HETGEVOLG en zijn Hartenspelers en u vindt verwerkingsopdrachten om in de klas te doen rond de voorstelling.

De opdrachten zijn uitgewerkt en u heeft er, buiten pen en papier, geen extra materialen voor nodig. De opdrachten laten ook ruimte om het naar uw eigen hand te zetten op maat van de noden van uw klasgroep.

Een voorstelling, of een ander kunstwerk, is altijd een goed excuus om het met uw leerlingen eens over andere dingen te mogen hebben. Wij hopen dat de voorstelling en/of lesmap u hiertoe inspireert.

Als u vragen of opmerkingen heeft bij deze lesmap of de voorstelling, of als de leerlingen mooie dingen hebben gemaakt of gezegd en u wilt die met ons delen, dan horen we het graag!

Contacteer gerust marit@hetgevolg.be

Over theaterwerkplaats HETGEVOLG en zijn Hartenspelers

Theaterwerkplaats HETGEVOLG

HETGEVOLG is een theaterwerkplaats in de Kempen.

Vanuit het rotsvaste geloof dat in iedere mens een kunstenaar huist en in iedere kunstenaar een mens, gooit HETGEVOLG zijn zaal wijd open voor iedereen die de kracht wil ervaren van het theater.

Via een nieuwe instroom van makers en spelers zet HETGEVOLG nieuwe lijnen uit in het theaterlandschap.

De motor: creativiteit en verbeelding.

De brandstof: het maatschappelijk engagement om het kunstenaarschap te delen en het te verrijken met andere kunstenaars en om samen met een publiek de kracht van de kunsten te ontdekken.

De weg: iedereen heeft een verhaal.

Hartenprojecten

HETGEVOLG heeft een groot hart voor mensen die buiten het reguliere maatschappelijke circuit vallen: anderstalige nieuwkomers, jonge vluchtelingen, mensen in armoede ...

Met hen zetten wij graag projecten, onze hartenprojecten, op en geven op die manier 'de ander' een gezicht met een verhaal. Een verhaal waarin iedereen zich herkent. Waardoor 'de ander' plots dichtbij is. De kracht van het theater zorgt ervoor dat zij opnieuw de kracht in zichzelf ontdekken en opnieuw de moed vinden om bij het dagelijkse leven aan te knopen.

Sommige 'hartenspelers' stromen door naar onze producties. Zo ook in de voorstelling 'Odysseus Niemand'.

HETGEVOLG heeft in de Kempen een unieke positie en vervult een voortrekkersrol door de kracht van iedere mens, elke bewoner, buur, passant ... als uitgangspunt te nemen.

De hartenspelers van HETGEVOLG

Op het podium staat niet alleen acteur Stefan Perceval, maar ook onze hartenspelers. Zij zijn het koor in deze voorstelling. Al bij de oude Grieken stonden er koren mee op het podium die commentaar gaven op het doen en laten van de Goden en de helden. Ook in deze voorstelling. De Hartenspelers spreken hun gedachten en dromen uit bij de vragen van Odysseus en reageren op zijn verhaal.

Deze groep Hartenspelers is ontstaan uit samenwerkingen van HETGEVOLG met o.a. **t'ANTWOORD** (centrum voor eenzaamheid- en armoedebestrijding in Turnhout) en **Open School Antwerpen**.

Met een groep mensen die nooit naar theater gaan, of de taal nog niet machtig zijn, theater maken, lijkt een onmogelijke uitdaging. Het rode pluche van het theater, de pracht en praal van het podium leek niet bedoeld voor hen. Niet als publiek, want wat zou zij ervan begrijpen? En al helemaal niet als speler zelf.

Om mee te spelen in een voorstelling is lef nodig. De spelers worden door Stefan uitgedaagd hun grenzen op te zoeken, in expressie of door te vragen naar verhalen en gedachten van henzelf.

Hij duwt zijn spelers richting hun grenzen en verleidt hen dan om er stapje-voor-stapje overheen te gaan. Maar altijd vanuit een groot vertrouwen en met veel humor. Zoals Hilde (een Dun Velleke) zegt: "Hij daagt je uit en sleept je er dan doorheen".

Voor professionele acteurs is spelen en repeteren met kwetsbare mensen een heel nieuw gegeven. Niet voor **Stefan Perceval**, hier te zien als Odysseus en directeur van HETGEVOLG.

Omringt door zijn hartenspelers voelt hij zich gesteund. Hij vraagt hen op het podium hun verhalen te delen. **Zo wordt het verhaal van Odysseus een verhaal van nu.**

DUN VELLEKE is een project van HETGEVOLG.

De groep heeft de naam van de eerste productie overgenomen: DUN VELLEKE.

GROOT FAMILIE is een project van HETGEVOLG en Open School Antwerpen.

De groep heeft de naam van de eerste productie overgenomen: GROOT FAMILIE.

De spelers waren al in eerdere producties van HETGEVOLG te zien.

www.hetgevolg.be

www.hetgevolg.be/hartenprojecten/

(Heel) kort iets over Odysseus

Misschien ken je de naam Odysseus, misschien ook niet. Misschien heb je al eens gehoord over zijn avonturen, misschien ook niet.

Daarom in het heel kort, iets over Odysseus, wie hij was en waar dit verhaal vandaan komt.

Odysseus is een van de mythische figuren van de Trojaanse Oorlog. Hij is de koning van het Griekse eiland Ithaka en de zoon van Laërtes. Hij is vooral bekend om zijn vele listen.

De schrijver Homerus (ongeveer 800 v. Chr.) heeft de Trojaanse oorlog beschreven in de 'Ilias', waarin Odysseus een belangrijke rol speelt. Zijn beroemdste list betekende het einde van de Trojaanse oorlog.

Het einde van de Trojaanse Oorlog en het begin van de Odyssee

Odysseus vocht in de Trojaanse oorlog. De Grieken zagen na tien jaar vechten in dat ze Troje alleen met een belegering nooit zouden kunnen innemen.

Odysseus bedacht een list: terwijl de Grieken zich verstoppen op een eiland voor de kust van Troje, lieten ze een van hun, Sinon, bij Troje achter met een grote houten paard: het paard van Troje. In dat paard zaten Griekse soldaten verstoppt.

De Trojanen dachten, omdat de Grieken weg waren, dat die het hadden opgegeven en dat zij, de Trojanen, de oorlog hadden gewonnen.

Sinon (de achtergebleven Griek) zei dat het paard een offer van de Grieken aan Athene (Godin van de wijsheid) was en dat, wanneer de Trojanen het paard binnen hun muren zouden halen, zij de vrede in Troje zou waarborgen. De Trojanen haalden het paard binnen.

Toen het paard eenmaal binnen de muren van Troje stond en de inwoners en strijders in een diepe slaap waren na de overwinning gevierd te hebben, maakte Sinon het paard open. De Grieken klommen uit het paard en konden de stad zo veroveren, waarbij zij veel van de inwoners ombrachten.

Odysseus wil terug naar huis

De 'Odyssee', ook van Homerus, begint daar waar de Ilias eindigt. De Odyssee beschrijft namelijk de 10 jaar durende terugreis van Odysseus naar huis na de Trojaanse oorlog (die ook 10 jaar duurde). Homerus heeft maar liefst 24 boeken vol geschreven over deze lange tocht naar huis.

Deze voorstelling vertelt slechts één zo'n boek; zang 9.

In deze voorstelling vertelt Odysseus over de **Kikonen**, de **Lotuseters** en over zijn ontmoeting met **Polyphemos**, de reusachtige cycloop. Het is misschien wel het beroemdste verhaal uit de Odyssee.

(Op de site van radio 1 zijn alle 24 zangen van de 24 acteurs van de marathon voorstelling van de KVS terug te luisteren in 24 podcasts: <https://radio1.be/podcast-odysseus> .

Deze voorstelling is een bewerking van Stefan Perceval van zang 9 die hij in deze marathon voorstelling speelde.)

Ik ben Odysseus, Laërtres zoon.

(Deze opdracht kunt u voor of na het zien van de voorstelling doen.)

Het stuk begint met iedereen op een rij van voor op het podium. Een voor een zeggen ze: 'Ik ben Odysseus, Laërtes zoon.'

De regisseur en speler Stefan Perceval heeft dit begin niet voor niets zo gemaakt. Voor hem zijn wij namelijk allemaal een 'Odysseus'.

Waarom?

Wij hebben allemaal een doel of wens waar we willen geraken. Je diploma halen, die ene reis maken, je droom waarmaken, een liefdevolle familie, een veilig land om in te wonen, onderwijs, vrijheid van geloof, enz.

Net als Odysseus zal je voor je doel moeten vechten. Sommige obstakels zijn makkelijker te overwinnen dan andere. De een doet er langer over om zijn doel te bereiken dan de ander; iedereen heeft een andere weg te gaan.

Odysseus wilde na een lange oorlog zo snel mogelijk naar huis. Dat heeft hem uiteindelijk 10 jaar en vele omzwervingen gekost.

1. OPDRACHT: Hoe ben jij een Odysseus?

- Vraag aan de leerlingen: wat is je **droom/wens/doel** in het leven? Laat ze hier even over na denken. Vraag aan hen het te noemen. Dit mogen hun eigen dromen/wensen/doelen zijn, maar als ze dat liever niet zeggen, mogen ze ook een doel verzinnen of een doel noemen waarvan ze weten dat leeftijdsgenoten ze hebben.
- Schrijf deze doelen aan één kant van het bord. Of schrijf ze op een groot blad papier.
- Vraag ze vervolgens ook wat daarbij de mogelijke obstakels/uitdagingen kunnen zijn? Wat heb je nodig om je doel te bereiken? Bijvoorbeeld: geld, een rijbewijs, een dak boven je hoofd, een auto, enz. Of gaat het verder dan dat? Bijvoorbeeld: steun van naasten, geluk, moed, zelfvertrouwen, enz.
- Verdeel de klas in groepjes van ongeveer 3-4 leerlingen per groep. Laat ze per groep een doel en een bijbehorende hindernis uitkiezen. Vraag ze om na te denken over welke stappen ze zouden kunnen ondernemen om de hindernis te overwinnen? Laat hen de stappen in een aantal concrete punten opschrijven.
- Bespreek kort wat iedereen gevonden heeft.

2. Thuis

(Deze opdracht doet u het best na het zien van de voorstelling)

In de voorstelling speelt niet alleen Stefan Perceval, maar ook de hartenspelers van HETGEVOLG. De hartenspelers zijn geen geschoolde acteurs, maar gewone mensen, zoals jij en ik.

Stefan vindt het belangrijk om zijn hartenspelers, mensen die hij ontmoet heeft via verschillende theaterprojecten, mee op het podium te nemen. Want theater is van en voor iedereen. De hartenspelers vertellen vanuit zichzelf en over hun eigen ervaringen. Zo wordt dit verhaal een verhaal van nu.

Odysseus was op de vlucht en tegelijkertijd onderweg naar huis. Enkele van de Hartenspelers zijn mensen die gevlucht zijn uit hun vaderland voor oorlog en geweld. Zij zoeken een tijdelijk onderkomen of een nieuw thuis. Zij leven in de schaduw wereld tussen onderweg en thuis zijn, zoals Odysseus.

Vraag kort aan de leerlingen naar de echte mensen op het podium:

- Hoe vond je dat?
- Toen je ze zag; moest je toen aan iemand denken? Aan wie? En waarom?
- Wie zijn ze denk je?
- Wat vertelden ze?
- Wat vond je van hun verhalen? En waarom vind je dat?
- Hebben sommige verhalen je geraakt? Welke en waarom?

OPDRACHT: wat is voor jou 'thuis zijn'?

Een belangrijke vraag. Odysseus wil niks liever dan thuis zijn. Hij is al heel lang van thuis weg.

Bekijk de getuigenis van Hartenspeler Farzad op YouTube (het duurt een klein kwartiertje):

<https://www.youtube.com/watch?v=akosHqIG7fl>

Bespreek de volgende vragen samen:

- Is thuis nog wel thuis als je zo lang bent weg geweest?
- Is thuis waar je huis staat, of hangt het gevoel van thuis zijn aan andere dingen vast?
- Als je vlucht; ben je dan onderweg naar een nieuw thuis of verlaat je je thuis?
- Wat is voor jou thuis zijn?
- Wat zou er moeten gebeuren voordat je je thuis verlaat?
- Wanneer voelde je je niet thuis? Hoe kwam het?
- Stel dat we België moeten ontvluchten omwille van oorlog: hoe zou jij opnieuw beginnen?

3. Ik ben niemand en ik ben er trots op.

(Deze opdracht doe je het best na het zien van de voorstelling.)

Zoals je hebt gehoord in de voorstelling, weet Odysseus te ontkomen aan de wrede cycloop Polyphemos.

Dat ging zo:

In de grot zei Odysseus tegen Polyphemos dat hij "Niemand" heette. Polyphemos was niet al te vriendelijk en besloot een paar mannen van Odysseus op te eten. Als geschenk voor Odysseus beloofde Polyphemos echter hem als laatste op te eten. Odysseus wilde de cycloop doden maar beseftte dat hij en zijn mannen dan in de grot opgesloten zouden zitten aangezien ze niet sterk genoeg waren het rotsblok voor de ingang weg te duwen. Hij verzong een list.

Odysseus voorde Polyphemos dronken. De Cycloop viel in een diepe slaap. Terwijl de Cycloop sliep, maakten de mannen een scherpe punt aan een gevonden paal.

Deze paal staken ze in het enige oog van Polyphemos, waardoor hij blind werd.

Polyphemos riep om hulp. Hij kon alleen maar roepen: "Niemand doet mij pijn!

Niemand wil mij dood!" Waardoor de andere cyclopen dachten dat hij gek geworden was en niet kwamen helpen.

Toen Odysseus uiteindelijk hangend onder de schapen van de cycloop ontsnapte, kon Odysseus het niet nalaten naar Polyphemos vol trots zijn echte naam te roepen.

OPDRACHT: Wanneer zou jij 'niemand' willen zijn?

Odysseus speelt het slim. Door te doen alsof hij 'niemand' is en zich klein en onbelangrijk voor te doen, weet hij de cycloop om de tuin te leiden.

Ben jij net zo slim als Odysseus?

- Verdeel de klas in groepjes van ongeveer 3 leerlingen.
- Laat ieder groepje samen bedenken voor wie of wat ze wel eens 'niemand' zouden willen zijn (om daarna natuurlijk de held te zijn).
Met andere woorden;
voor wie of voor wat kan en wil jij je ego opzij zetten en doen alsof je minder bent dan je eigenlijk bent?
- Bedenk wat je zou doen. Verzin er een verhaal bij.
- Vertel met je groepje aan de rest van de klas wat jullie verzonnen hebben en hoe jullie als 'niemand' te werk zouden gaan.

4. Wat geeft jouw leven ritme?

(Deze opdracht kunt u voor of na het zien van de voorstelling doen)

Vlak voor Odysseus en de mannen in de grot bij de cycloop terecht komen, vluchten ze per boot. Ze roeien zo snel ze kunnen weg van het gevecht dat ze anders zouden verliezen. Roeien doen ze met de hand en in een strak ritme. Een ritme van levensbelang.

In de voorstelling slaan ze ritmes op de koffers die ze mee dragen.

OPDRACHT: wat geeft jouw leven ritme?

- Vraag aan de leerlingen na te denken over wat hun leven ritme geeft. Dat kan vanalles zijn.
Zoals bijvoorbeeld iets dat je graag doet, maar ook iemand waar je heel veel van houdt, je vrienden, je dromen, je papa, je mama, een tante of oom, een begeleider, een geloof, enz. Alles kan je engerie geven om door te gaan in het leven en die schooltaken toch af te krijgen of dat lastige gesprek toch te hebben.
Dus: wat geeft jouw leven ritme?
Bedenk het en formuleer het in één woord. (Als je het liever niet zegt, mag je ook iets verzinnen dat er erg op lijkt, of je verzint een andere naam voor iemand, als je voor jezelf maar een antwoord hebt.)
- Bedenk met zijn allen een makkelijk ritme en sla dat samen op de banken in de klas. Bijvoorbeeld: sla twee keer achter elkaar op de bank.
Dan zegt één leerling wat hem/haar ritme geeft.
Dan wordt het ritme weer geslagen.
De volgende leerling zegt zijn/haar woord, enz.: ritme, iemands woord, ritme, iemands woord, ritme.... Enz.
tot iedereen geweest is.

5. Vragen, vragen, vragen.

(Deze oefening doe je het beste na het zien van de voorstelling)

Elkaar kennen, is elkaar vertrouwen.

Vragen stellen aan elkaar, maakt dat de ander minder vreemd wordt.

Als je vragen aan elkaar stelt, kom je er misschien achter dat je niet zo veel verschilt van elkaar, ongeacht het land waar je vandaan komt, de kleur die hebt en of je een man of een vrouw bent.

Dit zijn alle vragen die Odysseus in de voorstelling aan zijn manschappen stelt:

- **Wie mis je?**
- **Wanneer voel je je veilig?**
- **Wat is het mooiste dat je ooit al hebt gezien?**
- **Wanneer of waarvoor ben je bang?**
- **Wat is thuis?**
- **Wanneer heb je je vernederd gevoeld?**
- **Wat zou je doen als je opnieuw kon beginnen?**
- **Heb je ooit wraak willen nemen?**
- **Van wie heb je afscheid moeten nemen?**

Hoe zou je die beantwoorden?

Hoe zou je buurman of -vrouw in de klas die beantwoorden?

OPDRACHT: Vragen mag

- Bekijk de lijst met vragen.
- Bedenk nu zelf een vraag die je altijd al had willen stellen aan iemand.
- Schrijf de vraag op.
- Heeft iedereen een vraag bedacht? Beantwoord de vraag eerst zelf. Schrijf je antwoord op.
- Vervolgens stel je de vraag aan je buurman of buurvrouw in de klas. Je vertelt er ook direct jouw eigen antwoord bij. Wacht dan op zijn/haar antwoord.
- Nu moet jij ook antwoorden op de vraag van je buurman/-vrouw. Hij/zij zal ook eerst de vraag zelf beantwoorden voor je een antwoord moet geven.
- Wissel van buurman/-vrouw. Herhaal de oefening.

Deze opdracht kan je met meerdere vragen doen, en je kan de leerlingen zo vaak van buurman/-vrouw laten wisselen als je wilt. Belangrijk is dat deze vragen in vertrouwen worden gesteld.

Het is spannend en misschien wat onwennig om elkaar persoonlijke vragen te stellen. Vraag de leerlingen dit met respect en in vertrouwen te doen. Wat gezegd wordt, blijft in de klas en wordt niet doorverteld.

De vragen uit de voorstelling kunnen natuurlijk ook gebruikt worden, als een vraag verzinnen te lastig of te spannend is.

Deze opdracht kan je ook klassikaal doen en alle vragen met de hele klas bespreken.